

A painting of a vast pumpkin field under a cloudy sky. In the foreground, several large, ripe pumpkins with orange and yellow stripes are scattered across the ground, surrounded by green leaves and vines. The middle ground shows a flat expanse of the field stretching towards a range of green mountains in the distance. The sky is filled with soft, white and grey clouds, suggesting an overcast day. The overall color palette is dominated by earthy tones of orange, green, and brown, with a slightly muted, painterly quality.

JOAN FUSTER

Una mirada personal

JOAN FUSTER

Una mirada personal

JOAN FUSTER

Una mirada personal

 **Museu de la
Mediterrània**

**Ajuntament de
Torroella de Montgrí**

 **Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura**

Diputació de Girona

CRÈDITS

EXPOSICIÓ

Organitza:

Ajuntament de Torroella de Montgrí
Museu de la Mediterrània

Comissariat:

Anna Otero

Coordinació:

Gerard Cruset

Disseny i muntatge:

Mostra Comunicació

CATÀLEG

Edita:

Ajuntament de Torroella de Montgrí
Museu de la Mediterrània

Textos:

Jesús de la Cruz
Josep Deusedes
Josep Fuster
Eugeni Llos
Anna Otero
Joan Surroca

Coordinació:

Gerard Cruset

Fotografies de l'obra:

Fidel Torrent

Impressió:

Reprogir

Disseny:

Mostra Comunicació

Dipòsit legal:

GI 70 – 2017

© dels textos, els autors
© de les fotografies, els autors
© edició Museu de la Mediterrània, Ajuntament de Torroella de Montgrí
© tots els drets reservats

Portada:**Joan Fuster**

(detall) Camps de carbasses (1984)
Acrílic sobre fusta, 65x92 cm

AGRAÏMENTS

Volem expressar el nostre agraïment a totes aquelles persones que han ajudat d'una manera o altra a fer-ho realitat. A totes elles, gràcies:

Jesús de la Cruz, Josep Deusedes, Família Fuster, Montserrat González, Eugeni Llos, Jordi Marsal, Úrsula Olmos, Eva Ramió, Joan Surroca i Irene Vilavedra.

ÍNDEX

PRESENTACIÓ	6
INTRODUCCIÓ.....	7
JOAN FUSTER, UNA APROXIMACIÓ	8
Anna Otero i Ibáñez	
L'HOME	16
Josep Fuster i Ribas	
UN BON COSIDOR	18
Joan Surroca i Sens	
L'AMIC	20
Eugeni Llos i Pagès	
EL MESTRE	22
Jesús de la Cruz i Sánchez / Josep Deuseses i Serra	
OBRA JOAN FUSTER	24
APUNTS BIOGRÀFICS	66
Josep Fuster i Ribas	

PRESENTACIÓ

Anna Maria Mercader Sais

Presidenta de l'OA Museu de la Mediterrània i regidora de Cultura de l'Ajuntament de Torroella de Montgrí

L'any 1985, en plena adolescència, vaig fer un viatge per terres sud-americanes que em va portar a una llarga estada lluny de la meva estimada Torroella. En aquell viatge vaig aprendre moltíssimes coses, però una de les que recordo amb més emoció és que vaig prendre consciència del que les pintures de Joan Fuster i Gimpera representaven. En un moment concret del trajecte vaig fer parada en una casa de torroellencs exiliats; en un dels espais més nobles de la casa hi tenien, ben emmarcats i penjats, diferents paisatges torroellencs i estartidencs de Joan Fuster. Aleshores, veure aquelles imatges em va reconfortar enormement i va fer que l'enyorança de la meva terra fos de més bon portar. Un sentiment que segur que els propietaris de la casa també havien viscut i experimentat en més d'una ocasió tot recordant el seu país.

Les obres de Joan Fuster, com aquelles que vaig veure jo, han portat Torroella, l'Estartit, el riu Ter, les illes Medes... a innombrables racons de molts països. Joan Fuster ha esdevingut un veritable ambaixador de casa nostra i ha fet descobrir els nostres valors naturals, culturals i paisatgístics a una infinitat de persones. La delicadesa dels seus traços apropa molt més que uns paisatges, i la força i l'ànima que desprenen les seves obres transmeten una multitud d'emocions.

Més enllà de la figura de l'artista, m'agradaria remarcar el Joan Fuster persona, un home obert, generós i humil i un torroellenc totalment compromès amb el seu poble. Gràcies a ell Torroella de Montgrí va créixer en múltiples facetes, i sempre va estar disposat a ajudar, guiat per una vocació innegable: fer feliç la gent.

Amb aquest escrit recullo i vull agrair el treball dut a terme en aquest projecte pels meus predecessors en el càrrec, Núria Bosch i Jordi Regincós. I agraeixo profundament la bona predisposició que des dels inicis han demostrat els familiars de Joan Fuster, sobretot el seu fill Josep, així com les facilitats que ens han donat i la feina portada a terme.

Ara, amb motiu de la commemoració del centenari del seu naixement, per al Museu de la Mediterrània és un goig i un orgull organitzar una exposició i editar aquest catàleg, que dona més valor a l'obra de Joan Fuster.

INTRODUCCIÓ

Gerard Cruset
Director del Museu de la Mediterrània

El catàleg que us presentem aquí vol ser el llegat de l'exposició *Joan Fuster. Una mirada personal*, que es pot gaudir al Museu de la Mediterrània entre el 28 de gener i el 24 d'abril del 2017. La mostra, organitzada per commemorar el centenari del naixement d'un dels artistes torroellencs més emblemàtics del segle xx, vol donar a conèixer una selecció d'una cinquantena de les millors obres del fons familiar. Es tracta d'una exposició que reivindica Joan Fuster i que manté viu el seu llegat.

Torroella de Montgrí i la cultura han caminat agafats de la mà al llarg del temps. Gràcies a grans personatges i artistes, aquest ha estat un binomi que molts mostrem amb orgull quan ens referim al nostre poble. Joan Fuster i Gimpera (1917-2011) ens va obsequiar amb més arguments per fer-ho. I només el temps i la perspectiva dels anys faran evident la magnitud de la figura d'aquest artista per a l'art, per a la cultura i per a Torroella.

Joan Fuster. Una mirada personal proposa, sense ànim de ser exhaustius, un recorregut per l'obra de Joan Fuster i pels diferents estils i arts que va tocar. Indubtablement, hi tenen presència les aquarel·les amb paisatges del Montgrí i del Baix Ter, inundats de colors, amb marines estartidenques desmesuradament realistes i amb escenes de la vida quotidiana, executades amb pinzellades d'autèntic geni. Però també hi trobem altres tècniques, com el dibuix, l'oli, l'acrílic..., i temàtiques ben diferents. L'art d'un geni que va desembocar en la seva gran creació, l'estrambotisme, concebut com un viatge a un món fantasiós i carregat de subtileses. La mostra, finalment, explora les incursions en altres arts (música, escriptura i escultura) que el converteixen en un autèntic artista polifacètic.

S'ha escrit molt sobre Joan Fuster, i ara, des del Museu de la Mediterrània, volem contribuir a engrandir aquesta tasca amb la visió que ens aporta la historiadora de l'art i coordinadora de l'exposició, Anna Otero. Un granet de sorra més per enaltir cada vegada més la figura de Joan Fuster. Esperem que no hàgim de tardar gaire a poder participar en una obra extensa i profunda que abraçi les innombrables cares d'aquest artista més propi del Renaixement que va viure al seu triangle d'or particular, format per Torroella, l'Estartit i Gualta.

Moltes llars de casa nostra i algunes de territoris ben llunyans llueixen, en un espai privilegiat, obres de Joan Fuster. De la mateixa manera, el Museu de la Mediterrània, emblema de la cultura de tots els torroellencs, ha volgut utilitzar la seva millor sala per presentar una selecció excepcional de l'obra que conserva la seva família.

Joan Fuster. Una mirada personal és aquella mirada que cadascú de nosaltres tindrà, individualment, des de les seves experiències i sentiments. Però també serà una mirada singular perquè podrem observar l'obra més íntima, més familiar, aquella que penja de les parets dels seus antics estudis de Joan Fuster i de la casa del seu fill. Una oportunitat única i emotiva de gaudir de les obres extraordinàries d'una gran persona.

JOAN FUSTER

UNA APROXIMACIÓ

Torroella de Montgrí, 1917-2011

Anna Otero i Ibáñez

“El que estima el que fa s’hi posa tot ell a fer-ho; el seu sentiment, la seva personalitat trasllueix en l’obra feta. S’ha d’estimar el que un fa; si no, val més plegar veles i dedicar-te a una altra cosa tan aviat com puguis. Jo estimo el que faig. No entenc que a una persona se li faci el dia llarg, a mi em falten hores. Si el dia en tingués vint-i-sis...!”

Joan Fuster¹

¹ BASSA, J. (octubre de 2011). Editorial. A: *Emporion* [en línia]. [Data de consulta: novembre de 2016]. <http://emporion.org/index.php/component/k2/item/997-editorial>

Parlar de Joan Fuster vol dir descobrir un personatge polifacètic i proper, com també significa comprendre i entrar en comunió amb el paisatge de Torroella de Montgrí, magníficament representat tant a les aquarel·les de marines com a les obres estrambòtiques de l'artista. Fuster, empordanès de soca-rel, viu amb majúscules l'Estartit, Gualta i la zona del Baix Ter, un entorn privilegiat que ha sabut plasmar a les seves obres de manera autodidacta, seguint alguns consells de mestres i pintors deixebles de la natura com són Ramon Reig i Josep Maria Mascort, artistes admirats i de referència. També, localment, Pere Blasi, reconegut pedagog, geògraf i mestre a l'escola de Torroella, el va posar en contacte amb l'exterior i el va motivar a descobrir les qualitats d'aquest entorn immediat i ric. Tal com recorda Jaume Bassa a la revista *Emporion*, Blasi "treia els alumnes al carrer, els feia conèixer la terra i el paisatge, els deia que era la natura el que s'havia de dibuixar"². D'aquesta proximitat, cal destacar-ne també l'admirat Francesc Gimeno, artista que va deixar una forta petjada a Torroella a causa de les seves estades intermitents. Tot i que Fuster no l'arribà a tractar, sí que indirectament en recorda exclamacions seves com "dibuixar, dibuixar, dibuixar, aquest és el camí"³. Aquestes paraules, subratllant la importància del dibuix com a base de tota creació, responen a la pregunta "mestre, com es pot aprendre a pintar?"⁴, que l'amic i company de pintura i dibuix Joan Pericòt féu a Gimeno. Un altre referent és Joaquim Mir, que va fer una estada a Torroella l'any 1935 i inspirà Fuster en la captura del paisatge. Si busquem referències més externes i històriques, val a dir que Fuster es va documentar estudiant grans artistes com l'anglès J. M. William Turner per tal d'absorbir les alteracions del paisatge amb totes les seves variants. Amb l'holandès Hieronymus Bosch comparteix els detalls, subtileses anecdòtiques i fantasies pròpies dels mons onírics que formaran part de les pintures estrambòtiques. I la temàtica d'arrel més surrealista té el seu origen en personatges com Salvador Dalí, que va conèixer i amb qui va mantenir el contacte durant anys.

Aquests interessos i punts de referència queden ben exemplificats quan es dona una ullada a la biblioteca personal de Fuster, una font d'informació que desvetlla la seva curiositat i interès pels artistes que acaben per ser reflectits en els seus quadres: llibres de Marc Chagall, Joan Miró, Vincent Van Gogh, Joaquim Mir, Henri de Toulouse-Lautrec, Rembrandt, Francisco Goya, l'impressionisme i un llarg etcètera. Tots ells om-

² BASSA, J. (octubre de 2011). Editorial. A: *Emporion* [en línia]. [Data de consulta: novembre de 2016]. <http://emporion.org/index.php/component/k2/item/997-editorial>

³ FUSTER GIMPERA, J. (2003). "Gimeno, la seva obra i el seu temps". A: *Llibre de la Festa Major*.

⁴ FUSTER GIMPERA, J. (2003). "Gimeno, la seva obra i el seu temps". A: *Llibre de la Festa Major*.

Joan Fuster i Gimpera a l'exposició
"Torroella i l'Estartit en blanc i
negre" a la Capella de Sant Antoni
de Torroella, 1992

plen les prestatgeries de l'estudi que l'artista tenia a l'Estartit i algunes de les que hi ha a la casa de Torroella.

Tot i que Fuster ha practicat la pintura a l'oli, l'acrílic, l'aiguada, el fresc i el dibuix, entre d'altres, l'aquarel·la és la tècnica que ha acabat esdevenint sinònim del seu estil més identificatiu i personal. L'Empordà, sota la seva pinzellada, esdevé un espectacle de llums i colors que, segons explica el mateix artista, s'aconsegueix gràcies a "saber dominar el grau d'humitat i el blanc del paper; que hi hagi transparència"⁵. Jugant amb aquesta tècnica, Fuster introdueix el paper arrugat a la seva producció, un resultat que s'obté amb l'aplicació de l'aquarel·la sobre un paper prèviament cargolat. Aquesta és una aportació molt *sui generis* de la qual sempre ha estat molt orgullós i que la defensa i n'elogia les qualitats dient que "un cop arrugat, el paper presenta unes protuberàncies i unes rugositats fixades. Són punts on l'aigua no pot entrar, cosa que li dóna un relleu molt especial"⁶.

L'any 1950, els diaris locals publiquen els primers comentaris sobre els paisatges, natures mortes i marines de Fuster; en destaquen sobretot "su habilidad, su técnica y su alma, logrando un apreciable equilibrio entre la fantasía y realidad"⁷. Torroella, l'Estartit i Gualta esdevenen el laboratori on s'executa el seu univers particular tan representatiu a la seva obra. Sis anys més tard, a la secció "De Arte" del *Diario de Gerona Los Sitios*, el redactor Argos informa que Fuster "domina bien el procedimiento, o sea, la acuarela no sólo en lo que se refiere a la materialidad de la técnica, sino en el perfecto conocimiento de lo que la acuarela ha de dar de si como obra artística"⁸, comentari anunciat en el marc de l'exposició celebrada a la sala de L'Artística a Girona. Segons la premsa, a la dècada dels 50, Fuster guanya en maduresa i personalitat, i queda clar que esdevindrà un gran virtuós d'aquesta tècnica.

Professionalment, Fuster va treballar com a mestre d'obres durant més de 50 anys, ofici que va saber combinar perfectament amb la seva faceta artística. La jornada de treball, doncs, era un simple tràmit per accedir a aquell moment del dia dedicat a la creativitat i a les preuades tertúlies amb els amics: Eugeni Llos, Rafel Algarra, Jesús de la Cruz, Josep Maria Arpa, Francesc Galí... Amb l'arribada de la jubilació, l'activitat

⁵ CARRERES I PÉRA, J. (6 de maig de 1984). "L'ull de bou. Joan Fuster i Gimpera, l'art i l'Estartit". A: *El Punt Diari*.

⁶ Entrevista a Joan Fuster i Gimpera (5 d'abril de 1986). A: *El Punt Diari*.

⁷ ARGOS (13 de desembre de 1950). De Arte, "Exposició J. Fuster". A: *Diario de Gerona*.

⁸ ARGOS (6 d'abril de 1956). De Arte, "Acuarelas de J. Fusté". A: *Los Sitios*.

artística va passar a ocupar tot el seu temps lliure. D'aquesta manera, va aconseguir dedicar-se plenament a allò que el motivava i l'omplia. Tot i que la pintura era el que més exercia, Fuster també va explorar i reeixir en altres camps com ara l'escultura, la música, l'escriptura, la història, etc. No va voler encasellar-se mai en una sola disciplina, sinó que li agradava presentar-se com un home transversal, del renaixement, curiós i entusiasmada a exercir i créixer en la multiplicitat. En aquest sentit, la lectura i l'escriptura varen ser també grans aliades de Fuster, un àvid lector que s'alimentava de les aventures de Jules Verne i Salgari, i que compaginava aquests moments allunyats de la pintura, escrivint, escoltant música i tocant el violí a diari.

I és precisament aquesta visió global i transformadora de la vida el que acaba batejant el seu taller de l'Estartit com L'Alquímia, un racó on la transfiguració és el *modus operandi* i on un canvi s'expressa a través de la pinzellada, la paraula o la música, tot depèn. Malgrat la importància del taller de l'Estartit, Gualta i Torroella també són centres de creació i benestar per a Fuster. El mètode de treball pel qual es regeix és la disciplina i l'ordre; i tal com molt bé descriu Claudi Puchades, Fuster "surts de casa seva, a Torroella, a quarts de nou del matí. De nou a una el trobareu a l'estudi de l'Estartit pintant, escrivint, tocant el violí o contemplant el mar, les barques o les noies que passen. El dinar, a casa. A la tarda, de quarts de tres a les set és altre cop a l'Estartit amb la mateixa actitud que durant el matí. Acabada la feina se'n va cap a la muntanya, cap a Gualta, on posseeix un tros de terra i un nou estudi; allà pinta una estona, treballa l'hort, o simplement contempla el paisatge. A sopar i a dormir a Torroella. I així, dia a dia. Pinzellada a pinzellada"⁹.

Tot i que l'obra de Fuster no es relaciona directament amb el surrealisme, sí que val a dir que existeix certa connexió temàtica: allò inversemblant coexisteix amb una realitat propera i reconeixible; la psicoanàlisi no hi té cabuda aquí, però sí que l'exageració i la sorpresa com a protagonistes acaben donant la benvinguda a aquest nou gènere, l'estrabotisme.

No és fins a l'any 1974 que l'estrabotisme entra en el terreny de joc, és a dir, s'inventa i passa a anomenar-se d'aquesta manera com a estil. En paraules del mateix Fuster,

⁹ PUCHADES, C. (1990). "Joan Fuster, un surrealista 'estrabòtic'". A: *Set Dies d'Actualitat*, n. 39.

l'estrabotisme "consisteix a agafar un objecte real i transmutar-lo conceptualment. Això és agegantar-lo o empetitir-lo, i barrejar-hi una sèrie de coses que hi tinguin un cert lligam, que responguin a la visió d'un món que jo vull considerar altament líric"¹⁰.

Amb aquestes teles, Fuster abandona el realisme del paisatge i les marines i s'endinsa cap al món oníric i fantasiós d'allò extravagant i rar. Torroella i l'Estartit continuen com a rerefons en les seves pintures, però aquesta vegada d'una manera imaginària i delirant. La nova relació amb la realitat és a partir de l'alteració, juga amb els elements tot distorsionant-los i posicionant-los en situacions ridícules i de divertiment. Tot i les similituds amb el surrealisme, Fuster distingeix l'estrabotisme dient que "el surrealismo es una importación. El estrabotismo expresa unas ideas que huyen de lo corriente. Cualquier elemento, sin perder su identidad, puede ser al mismo tiempo cualquier cosa"¹¹.

De la mateixa manera que l'escriptura i la lectura tenen un paper destacat, la música també va sobresortir en la vida de Fuster. Des de petit que era un gran aficionat a aquest art i el practicà tocant el violí. Aquesta estimació el va portar a plasmar la música en alguns quadres, a construir un violí estrabòtic i, fins i tot, a fer llibrets d'òpera sobre la mitologia de l'Empordanet, musicar sardanes i compondre partitures per a violí. Fuster és un artista holístic a qui "la música le atrae y su espíritu inquieto roba horas a sus estudios pictóricos. El gran maestro Bou le da las primeras lecciones, no cesando en su empeño hasta dominar el difícil arte del violín"¹². L'esmentat Vicenç Bou fou compositor de sardanes i director de la Cobla Els Montgrins a principis del s. XX, un personatge cabdal dins la biografia *fusteriana*. És interessant observar com Fuster interrelaciona la tasca dels pintors amb la del músic quan diu que la feina d'ambdós "és fer veure el que no es veu. Els nostres paisatges o escenes marineres com les que faig reviure del passat estartidenc són motius que sovint transformo en pintura i que, moltes vegades, tenen més transcendència que els mateixos fets reals"¹³, i fa entendre així la connexió existent entre totes les arts.

El paper de l'escultura dins el repertori de Fuster és també destacable. Prenent com a punt de partida algunes eines de pagès, material rural i una actitud recicladora, Fus-

¹⁰ Entrevista. Joan Fuster i Gimpera (5 d'abril de 1986). A: *El Punt Diari*.

¹¹ CASTEDO, A. (28 d'abril de 2011). "Un pintor en verdad estrabótico". A: *El País*.

¹² MONTANER, J. (juliol de 1959). "Juan Fuster Gimpera, en nuestra portada. Costa Brava, suplemento extraordinario". A: *Diario de Gerona-Los Sitios*.

¹³ LLORET, J. (2 d'abril de 1981). "Joan Fuster inaugura a la Fontana d'Or". A: *El Punt Diari*.

ter és capaç de donar-los noves estructures carregades de nou significat. Les formes d'animals, vaixells, dones... són algunes de les figures resultants després de manipular les eines del camp des d'un punt de vista artístic. Convé subratllar que una aproximació cap a Miró hi és present en aquesta visió de la pagesia. Fuster justifica aquesta mirada fresca, encertada i contemporània quan explica que "ens trobem en un temps que necessitem redescobrir els invents, ressuscitar-los, fer-los reviure, com per exemple les eines del poble avui dia ja desconegudes per tanta gent"¹⁴.

Si l'obra de Fuster no va tenir més repercussió internacional no fou per falta d'oportunitats ni talent, sinó més aviat per modèstia i, fins i tot, un punt de comoditat i conformisme. Tal com l'artista explica al seu propi fill Josep quan aquest li pregunta per la declinació cap a aquests compromisos, la resposta és clara: "Què en trauré de tot això? Què em poden donar? Nom? Fama? Reconeixement? Tot són banalitats i futileses que no serveixen de res. Jo, aquí, sóc feliç. Primerament, us tinc a vosaltres, la família. També hi tinc les arrels, la meva gent, els amics, el poble, el paisatge, el mar, el Montgrí, l'Empordanet, la Llum... Hi estic bé. Aquí, hi tinc la inspiració i la llibertat. Què més puc demanar? No vull deixar ni canviar res de tot això. Ni tan sols per uns dies."¹⁵ Així mateix, la tranquil·litat esdevé un bé preuat que en cas de Fuster és el que el manté en sintonia amb la seva acció creadora.

El seu caràcter afable i treballador han fet que Fuster sigui recordat amb gran estima i admiració, sobretot per la gent de Torroella i aquells que l'han tractat de ben a prop. La seva qualitat humana i humanista n'han fet un personatge que ha sabut transcendir més enllà dels límits dels pinzells. I si d'alguna manera s'ha de recordar Fuster, les paraules que li dedica Jaume Pol Girbal en fan justícia: "Un home nascut amb manetes d'artista, cervell mig rigorós i mig de poeta, tarannà de no fer mai un pas molt més enllà de l'altre, afecció a la lectura i sentit de la solitud contemplativa, mai no ha volgut llançar-se a fer d'aventurer somnàmbul. Això vol venir a dir que aquest homenot baixempordanès s'ha passat anys i panys dibuixant i pintant d'amagatotis."¹⁶

¹⁴ LLORET, J. (2 d'abril de 1981). "Joan Fuster inaugura a la Fontana d'Or". A: El Punt Diari.

¹⁵ FUSTER, J. (2012). "Joan Fuster i Gimpera, un home senzill fidel a si mateix". A: Llibre de la Festa Major de Torroella.

¹⁶ GALÍ, F. (19 de setembre de 1981). "El oficio bien aprendido de Joan Fuster y Gimpera". A: El Correo Catalán.

BIBLIOGRAFIA

ARGOS (6 d'abril de 1956). De Arte, "Acuarelas de J. Fusté". A: *Los Sitios*.

ARGOS (13 de desembre de 1950). De Arte, "Exposición J. Fuster". A: *Diario de Gerona*.

BASSA, J. (octubre de 2011). Editorial. A: *Emporion* [en línia]. <http://emporion.org/index.php/component/k2/item/997-editorial>

CARRERES I PÉRA, J. (6 de maig de 1984). "Lull de bou. Joan Fuster i Gimpera, l'art i l'Estartit". A: *El Punt Diari*.

CASTEDO, A. (28 d'abril de 2011). "Un pintor en verdad estrambótico". A: *El País*.

Entrevista. Joan Fuster i Gimpera. (5 d'abril de 1986). A: *El Punt Diari*.

FUSTER GIMPERA, J. (2003). "Gimeno, la seva obra i el seu temps". A: *Llibre de la Festa Major de Torroella*.

FUSTER, J. (2012). "Joan Fuster i Gimpera, un home senzill fidel a si mateix". A: *Llibre de la Festa Major de Torroella*.

GALÍ, F. (19 de setembre de 1981). "El oficio bien aprendido de Joan Fuster y Gimpera". A: *El Correo Catalán*.

LLORET, J. (2 d'abril de 1981). "Joan Fuster inaugura a la Fontana d'Or". A: *El Punt Diari*.

MONTANER, J. (juliol de 1959). "Juan Fuster Gimpera, en nuestra portada. Costa Brava, suplemento extraordinario". A: *Diario de Gerona-Los Sitios*.

PUCHADES, C. (1990). "Joan Fuster, un surrealista 'estrambòtic'". A: *Set Dies d'Actualitat*, n. 39.

L'HOME

Josep Fuster i Ribas

Definir amb poques paraules la personalitat de Joan Fuster i Gimpera no resulta gaire difícil, perquè, per damunt de tot, va ser un home de vida senzilla i poc complicada; fins i tot podríem dir que els últims anys de la seva existència van ser d'una austeritat espartana. El seu univers se circumscribia a l'Empordanet, i la seva tranquil·la vida va transcórrer entre Torroella i l'Estartit, d'on s'allunyà en comptades ocasions i sense separar-se'n mai gaire; aquests indrets privilegiats eren per a ell una font inesgotable d'inspiració, i no en necessitava d'altres.

Joan Fuster era un esperit inquiet i lliure, però ferm i recte a l'hora de fer concessions que poguessin alterar la seva creativitat personal. Estimava la llibertat i la independència com a valors fonamentals per poder expressar el seu art. El seu mesurat ego no el turmentà mai amb la necessitat de promocionar-se, ni d'entrar en la roda del món comercial de l'art, tot i haver rebut innumerables i suculentos ofertes que sempre rebutjava molt amablement; sabia molt bé que el preu que hauria de pagar aniria en detriment de la seva llibertat, i no estava disposat ni a treballar sota cap exigència de mercat ni a acceptar imposicions d'altres tipus, que de ben segur que haurien desvirtuat la seva obra. Sempre he cregut que pintar o desenvolupar amb llibertat qualsevol creació artística era per a ell una necessitat tan vital i imprescindible com l'aire que respirava, tot i haver d'escoltar les severes crítiques d'una autocensura molt exigent; segurament aquella necessitat i aquella exigència van ser també factors determinants per a la seva obra.

Treballador infatigable, li faltaven hores al dia per sadollar les seves ànsies d'experimentació i de saber; les persones que més bé el coneixien solien definir-lo com un artista més propi del Renaixement que de l'època actual.

Un dels seus desitjos més vehements, pel qual no escatimava cap sacrifici, era gaudir d'un bon estat de salut física i mental per tal de disposar de les energies que l'esperit li reclamava per treballar o, simplement, per gaudir de qualsevol disciplina humanística que li fos plaent; això, i l'amor a la família, era el que li donava les ànsies de viure.

Amic dels seus amics, sempre es mostrava generós amb els seus companys, amb qui compartia sense reserves tots els coneixements i trucs adquirits de manera autodidacta al llarg de tants anys de pràctica i ofici. Gran conversador, amb un fi sentit de l'humor, en les tertúlies que de forma improvisada s'organitzaven al seu estudi de l'Estartit, que ell anomenava *L'Alquímia*, s'hi abordaven els temes més inversemblants, però sense caure mai en la maledicència ni en la xafarderia, coses que ni li interessaven ni suportava.

El fruit del seu treball va fer possible —i aquest era també un dels seus anhels— que moltes persones poguessin gaudir de la seva obra; una obra que volia que es convertís, dins les llars, en una finestra oberta capaç de mostrar, segons la seva especial percepció, tots els encants i valors d'una terra, un poble i unes gentes que ell tant va estimar.

UN BON COSIDOR

Joan Surroca i Sens

Quan parlem d'una persona tòxica solem referir-nos a una personalitat negativa, inclinada a la crítica sense fonament provocada per l'enveja. El tòxic no dóna la cara; sempre s'empara sota el paraigua de grupets tancats, autosuficients i destructius. Quan surt del seu esquifit hàbitat, tendeix a contaminar l'ambient on es fa present perquè té una necessitat imperiosa de desqualificar aquells als quals la vida els ha anat bé. No hi ha cap tòxic sense un ressentiment motivat per la consciència d'una frustració, real o imaginària.

Joan Fuster ha estat un dels millors antídots que Torroella ha donat i l'antítesi de les personalitats mesquines i de vol gallinaci. Ell era un bon cosidor: sabia unir i pacificar, precisament perquè era un home positiu, franc i noble. Quan no estava d'acord ho manifestava amb respecte, però sense embuts. El vaig conèixer sempre amb un tarannà obert, amb els dubtes dels savis i amb la comprensió dels homes bons. Es plantejava qüestions per trobar solucions constructives i el vaig veure en tot moment un home feliç i agraït a la vida. Es va fer un bon tip de recórrer la carretera que uneix la Font Pasquala de Gualta, Torroella i l'Estartit, una manera de simbolitzar la seva presència en un territori en risc de desfilarse. Però on va excel·lir en l'art del sargir va ser en el camp cultural i artístic. És veritat que, si haguéssim de definir-lo en un sol mot, triaríem *aquarel·lista*; no obstant això, aquest concepte és insuficient per retratar Joan Fuster.

Les persones de les societats actuals tendeixen a l'especialització, i s'arriba a una divisió del treball tan exagerada que necessitem contestataris indomables, capaços de reivindicar amb el seu exemple l'absoluta necessitat de consolidar els esperits renaixentistes, inquiets, inclassificables i suficientment tafaners per proposar i experimentar solucions creatives i innovadores. Algú s'ha fixat en un tret tan marginal, aparentment, com la cal·ligrafia de Fuster? Conservo alguns manuscrits seus que per si sols delaten que ens trobem davant d'un ésser elegant, harmoniós i pulcre. La seva cal·ligrafia és com una targeta de presentació de la seva personalitat i de la seva obra variada i reeixida.

Pintor avesat a l'ús de diverses tècniques, escultor, violinista i col·leccionista de violins històrics, novel·lista, poeta i autor de quartetes, novel·les i òperes, però, per damunt de tot, un home educat, conversar amb ell era un plaer immens. El seu art sorgia amb naturalitat, fruit de la seva riquesa interior alimentada pels valors bàsics. Ell va saber suturar o, si ho preferiu, polir cadascuna de les perles artístiques a les quals va consagrar la seva vida per obsequiar-nos amb el millor dels collars. Va deixar una quarteta dedicada a Vermeer; llegint-la hi veig el retrat de la mateixa figura de l'enyorat Joan Fuster:

El de Delft, golós trinxà colors
deixa allò prosaic a la taula
i s'afanya i oblida els plors
per polir la perla preuada.

L'AMIC

Eugeni Llos i Pagès

Escriure sobre un amic resulta sempre difícil, i si aquest amic és Joan Fuster, home de vida intensa i extensa, esdevé una tasca molt complexa.

És fàcil entendre que l'amistat té quelcom de màgic: a un amic se l'estima sense necessitat d'aprofundir en el perquè; surt de l'interior de cada persona i es manifesta en tot moment.

Amb Joan Fuster ens lligava una comunió de sentiments que a voltes es convertia en una necessitat mútua; ens vèiem molt sovint i, malgrat aquesta proximitat, teníem sempre alguna cosa nova per explicar-nos. He de dir, però, que normalment era ell qui portava el timó de la conversa. Fou un home d'un coneixement tan polièdric que et deixava sempre sorprès, sobretot si es té en compte que era, bàsicament, un autodidacte i que, malgrat ser un gran artista, la seva inquietud el transportava a àmbits científics tan impensables com, entre altres, l'astronomia. Et sorprenia a cada instant amb matèries que no sospitaves que coneixia i que, no obstant, analitzava en profunditat, evidenciant que havia dedicat hores i esforç al seu estudi.

De totes maneres, he de dir que la nostra amistat tenia per a mi una part d'egoisme. Joan Fuster sentia la bellesa com l'assumpte principal de l'existència i així ho transmetia d'una forma natural, sense que ni ell ni jo mateix ens adonéssim que omplia amb escreix les llacunes dels meus coneixements.

El seu espai físic fou la distància que hi ha entre Torroella i l'Estartit; li costava molt allunyar-se d'aquest petit país. Només una vegada vaig aconseguir que sortís amb mi per visitar el Rosselló veí, aquesta contrada que un poeta empordanès va definir com «la filla casada a França». Recordo el seu entusiasme quan tingué davant seu el Canigó. Sentia una veritable excitació i admirava tot el que veia, i aquella petita excursió va tenir com a punt culminant la visita al museu de Ceret. Poder admirar les pintures de Picasso, Miró, Matisse, Soutine i tants altres exposades al museu el va fer realment feliç, i li recordo una observació molt encertada: «Ceret i Torroella tenen un nexa comú: l'art».

La seva imaginació li servia per generar al seu voltant una atmosfera creativa que no s'apartava, ni de bon tros, de la realitat. Vaig aprendre sempre de les seves observacions; el seu mestratge era espontani, i no s'hi endevinava mai el deix de l'home que se situa a si mateix a un nivell superior. Aplicava la senzillesa en la seva vida i, malgrat tenir un esperit crític, era una crítica que no feria en absolut; estava en posició de dir coses encertades sense que semblessin transcendents. No volia el brogit de la tramuntana, sinó la lleugeresa de l'aire matinal del qual tant gaudia des del seu estudi de l'Estartit.

I així, un dia rere l'altre, sortien les reflexions, perquè en Joan no era solament un artista, sinó també un filòsof que sabia ser savi sense proposar-s'ho; quan penso en ell, no ho faig només evocant l'amic, sinó també l'home que feia veure clar l'obscur i amb qui vaig viure moments inoblidables.

EL MESTRE¹

Jesús de la Cruz i Sánchez / Josep Deusedes i Serra

Un dia de la primavera del 1988, el Gmà. Santiago Santamaria i jo vam concertar una trobada amb el Sr. Joan, al seu estudi de l'Estartit, perquè ens fes una demostració de com es pintava amb aquarel·la. Fins aquell moment, jo només havia pintat alguna cosa a l'oli i com a autodidacte; la meva ignorància respecte a l'aquarel·la era total. El tracte amable del Sr. Joan, la seva bona disposició a respondre a qualsevol pregunta que li féssim i la demostració pedagògica d'iniciació van fer que naixés en mi un gran desig d'imitar el mestre. Vam quedar per continuar amb l'experiència; ell, encantat d'orientar-nos.

Vaig adquirir el material necessari; fins tot vaig imitar la seva paleta, feta amb tapes metàl·liques de pots de conserva, i vaig començar a repetir el que havia vist. Per animar-me i resoldre dubtes que em sorgien, el visitava al seu estudi cada dues o tres setmanes, costum que vaig mantenir sempre que va ser possible fins a l'any 2010.

Com a deixeble aplicat, li presentava els deures, i les seves observacions van ser fonamentals perquè pogués progressar. De tant en tant li demanava que interpretés temes complicats per a mi, com ara un paisatge nevat, un nocturn, un temporal marí, etc. També em vaig iniciar, en veure com ho feia, en la pintura a l'aquarel·la sobre paper arrugat.

Vaig aprendre de la seva tècnica i dels seus temes. Vaig contemplar molt la seva obra i freqüentment comentàvem les seves creacions estrambòtiques, cosa que m'animà a iniciar-m'hi i a continuar amb l'estrambotisme, corrent pictòric concebut per ell. Cada vegada que passava pel seu estudi, en sortia carregat d'il·lusió i d'idees.

Per a mi el Sr. Joan no només va ser un mestre en la pintura, sinó també en educació, en cultura, en creació, en el diàleg... i, per sobre de tot, l'amic que reviu en el meu record i en la meva obra.

¹ Amb els següents dos escrits us volem mostrar la cara de Joan Fuster com a mestre. Foren molts els que amb ell varen aprendre d'agafar un pinzell o un violí. Aquí teniu les experiències de dos alumnes que han continuat pintant fins al dia d'avui.

De petit ja m'agradava dibuixar i remenar colors. Recordo el dia que la meva mare demanà al Sr. Joan Fuster si podia donar-nos a mi i al meu amic, Josep Casas, algunes lliçons de dibuix i pintura. En Joan, després de pensar-s'ho, li va dir que sí, amb la condició que fos al vespre i a l'hivern, a causa de la seva feina.

Ja entrada la nit, proveït d'un bloc, una capsa de colors i alguns treballs fets, esquivant la tramuntana i acompanyat del meu amic, em vaig presentar a la casa d'en Joan, que era a tocar de la plaça d'en Bellido. Vam saludar-lo a ell i també la seva dona, la Lola, i el seu fill Josep. En Joan ens va rebre amb bon humor, mirà els treballs que portàvem i sentencià: «Començarem per dibuixar coses senzilles, però del natural».

Vam començar al novembre dibuixant un munt de coses de la llar; més tard ens explicà la perspectiva i la manera d'emprar-la. De tant en tant ens permetia fer taques i degradats amb l'aquarel·la. Al final ens va deixar copiar alguna obra seva, i després ens feia alguna observació i, si calia, la retocava personalment.

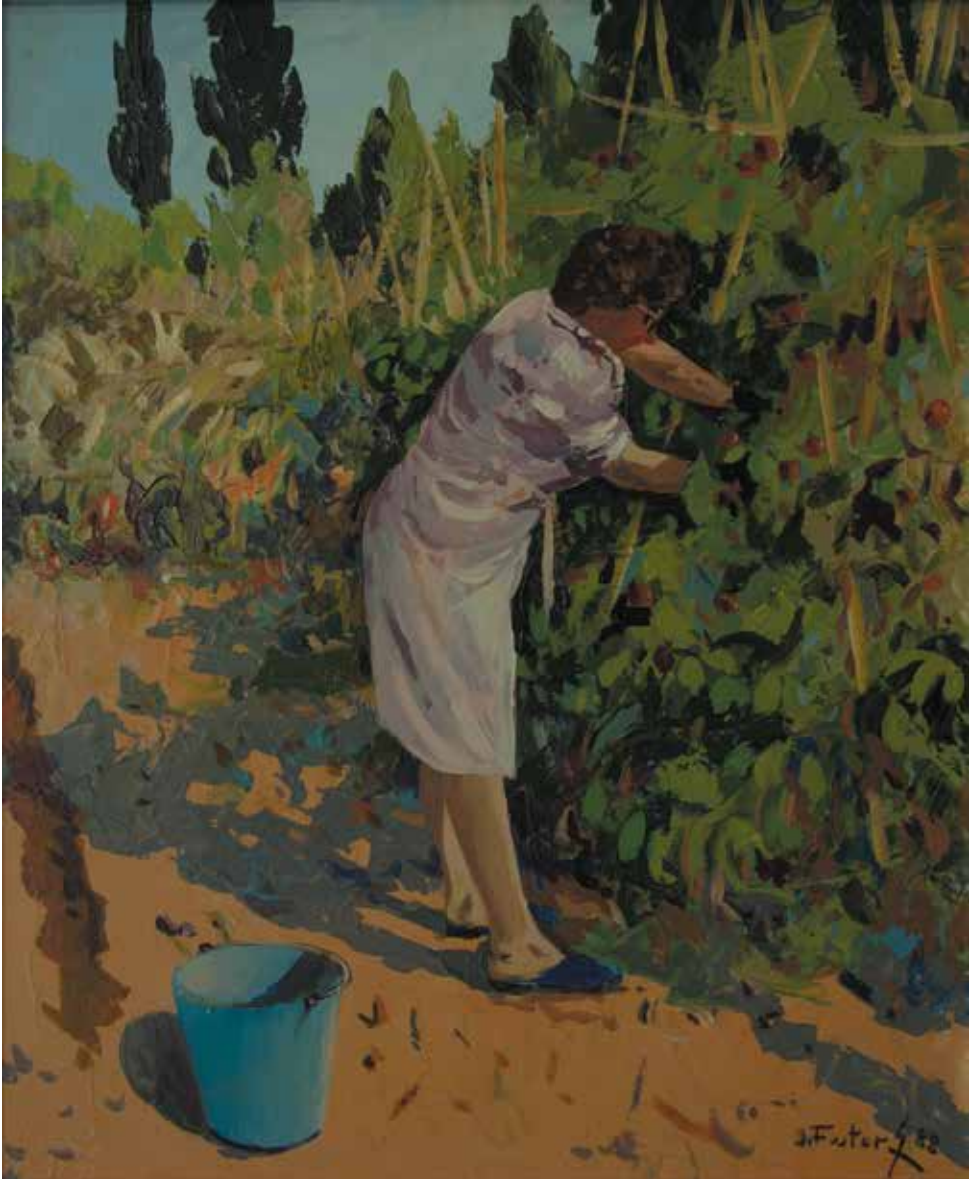
En dies de festa també sortíem a pintar el riu i el pla. Recordo una vegada que, tornant de les dunes, ens vam asseure en un marge del camí per contemplar l'espectacular vermellor del capvespre. En Joan insistia constantment a fer-nos observar la naturalesa: les formes dels arbres, la manera de resoldre els reflexos a l'aigua, el toc adequat en les ombres i com la llum transformava radicalment els colors.

Amb el temps va néixer una bona amistat que perduraria per sempre.

En Joan era una persona senzilla i sensible, un home estimat i un mestre immillorable.

[1]

[2]

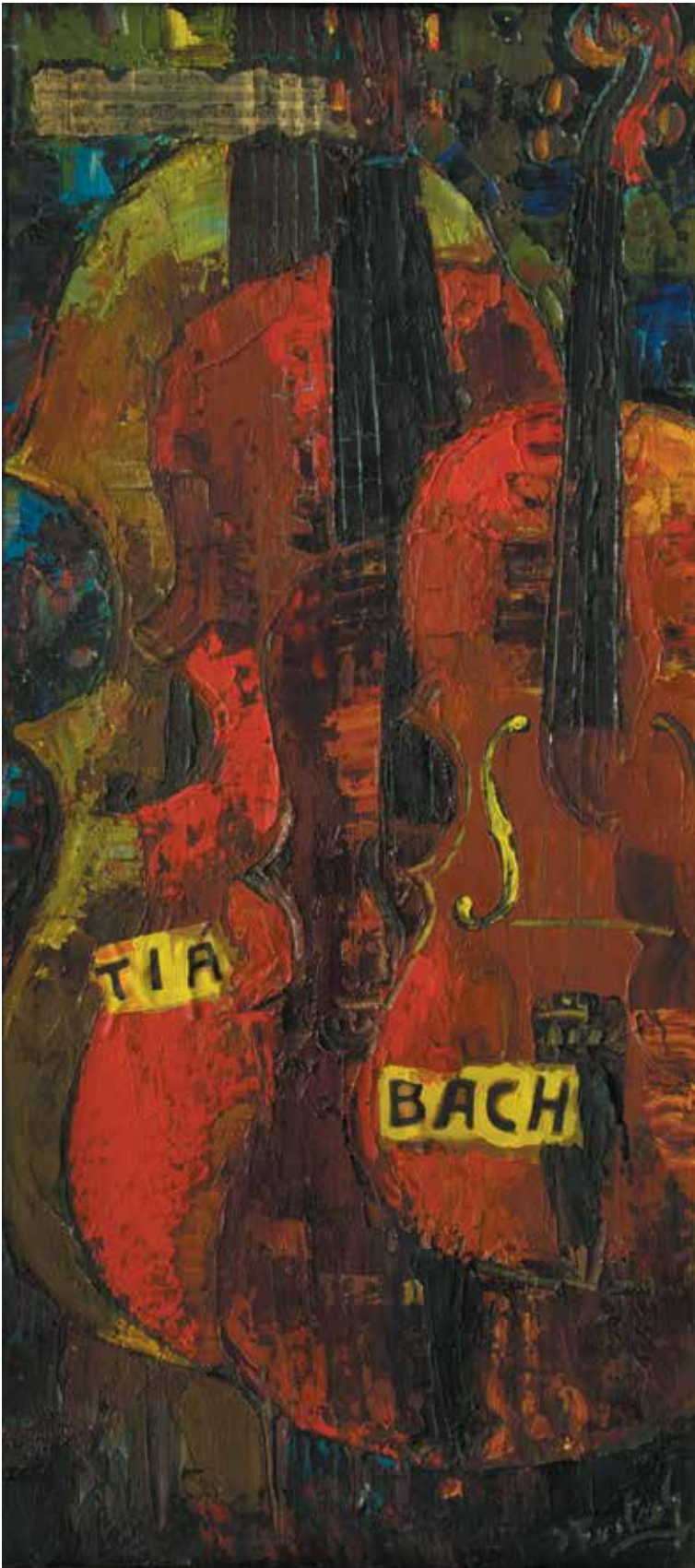
< [1] Retrat d'en Josep
1955
Aquarel·la, 35x25 cm

< [2] La Lola collint tomates
1982
Acrílic sobre tela 35x25 cm

[3] El paleta
1953
Oli sobre fusta 27x35 cm

[3]

[4]

< [4] Homenatge a Bach
1977
Oli i collage sobre fusta, 49x22 cm

[5] "El Trepal"
1988
Escultura en fusta, 10x17x65 cm

[5]

[6] L'Església
1975
Oli sobre tela, 32x46 cm

[7] Corpus a Torroella de 1921
1981
Oli sobre fusta, 32x41 cm

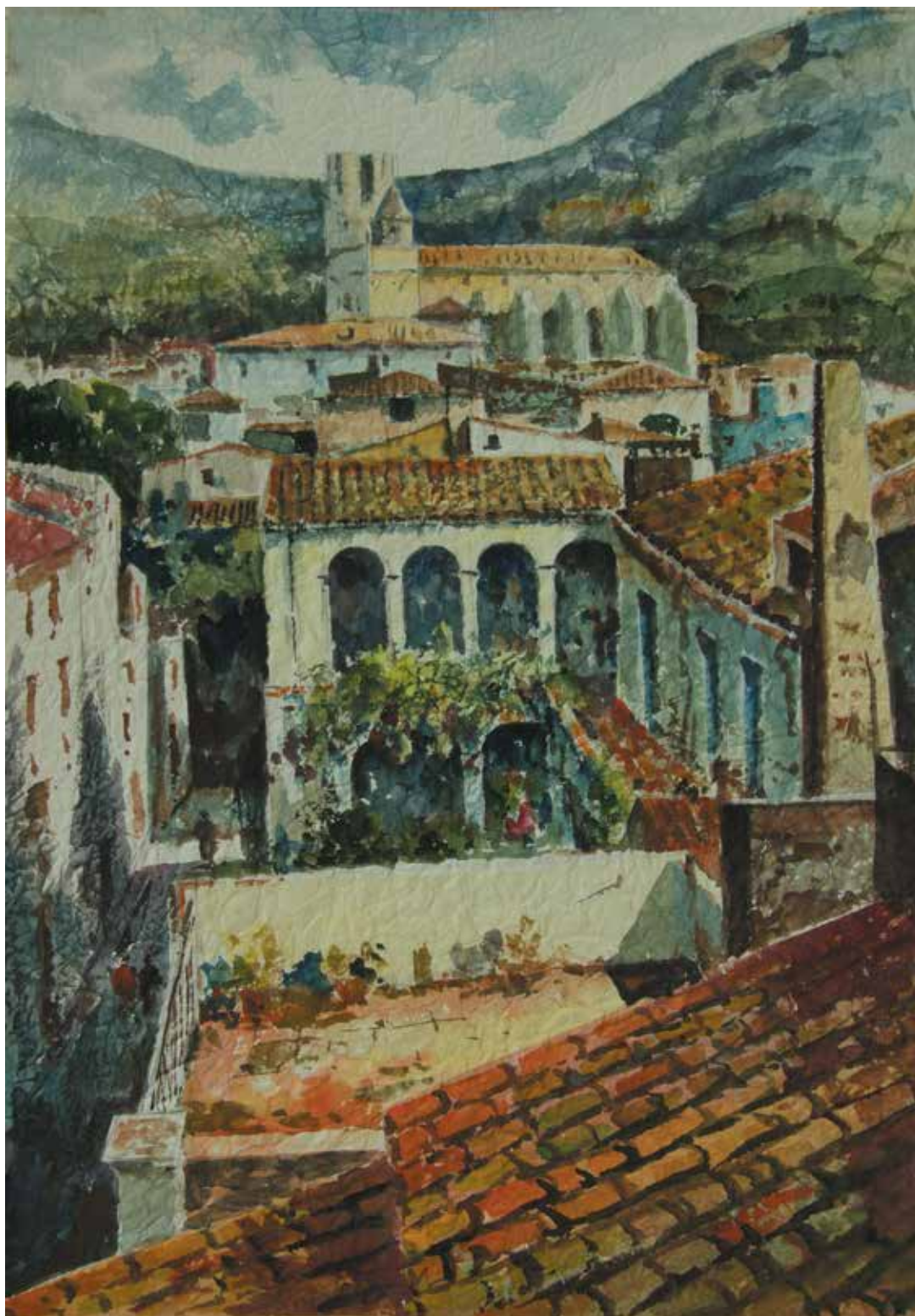

[6]

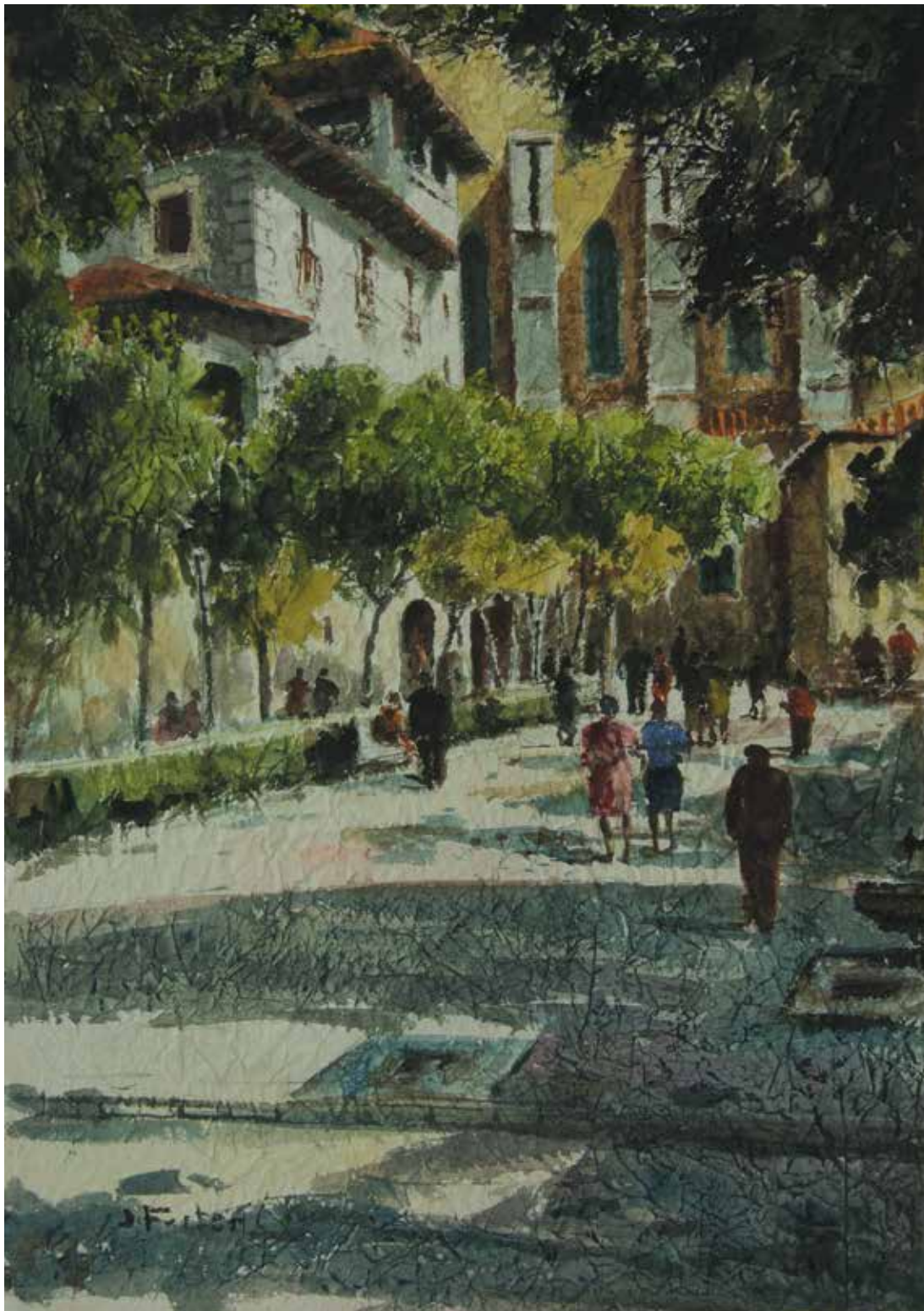
[7]

[8] Teulades de Torroella
1985
Aquarel·la sobre paper arrugat, 51x37 cm

[8]

[9] El Passeig de l'Església
1985
Aquarel·la sobre paper arrugat, 51x37 cm

[9]

[10] Dia de pluja
1986
Aquarel·la, 38x57 cm

[11] Barca vella
1972
Oli sobre tela, 33x46 cm

[10]

[11]

[12] Barques i Roca Maura
1982
Aquarel·la, 38x58 cm

[12]

[13] La Salada
1983
Oli sobre tela, 38x47 cm

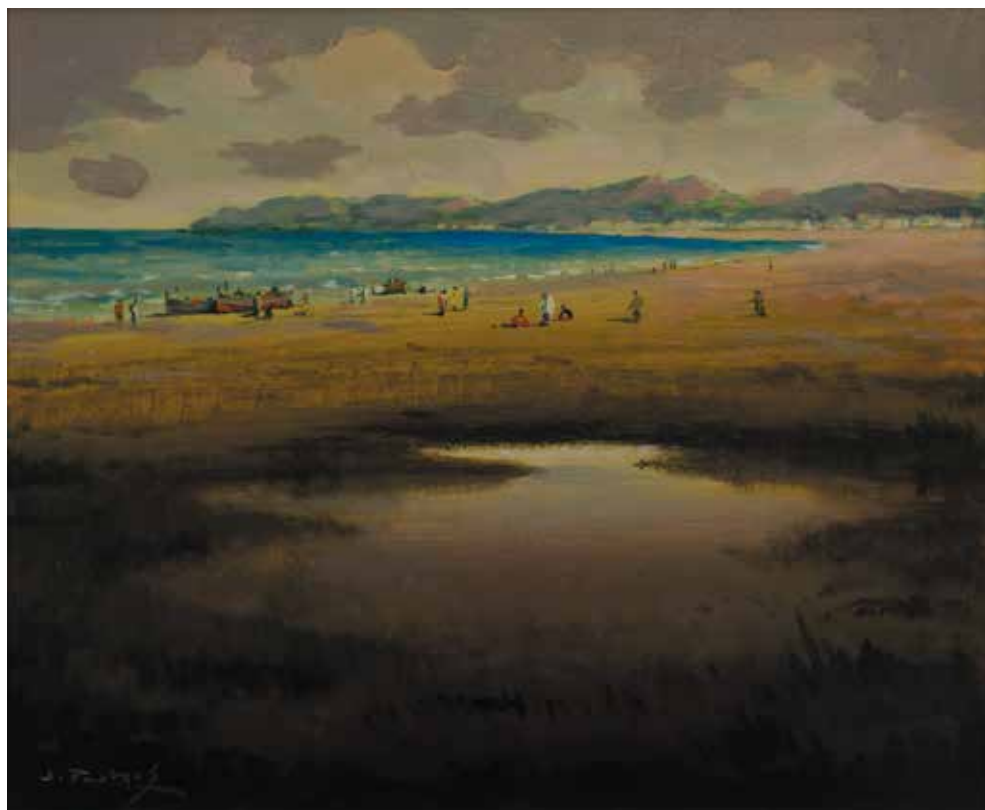
[13]

[14] Llum de tarda
1987
Aquarel·la, 50x73 cm

[14]

[15] Cap de Begur
1981
Acrílic sobre tela, 46x50 cm

[15]

[16] Camps de carbasses
1984
Acrilic sobre fusta, 65x92 cm

[16]

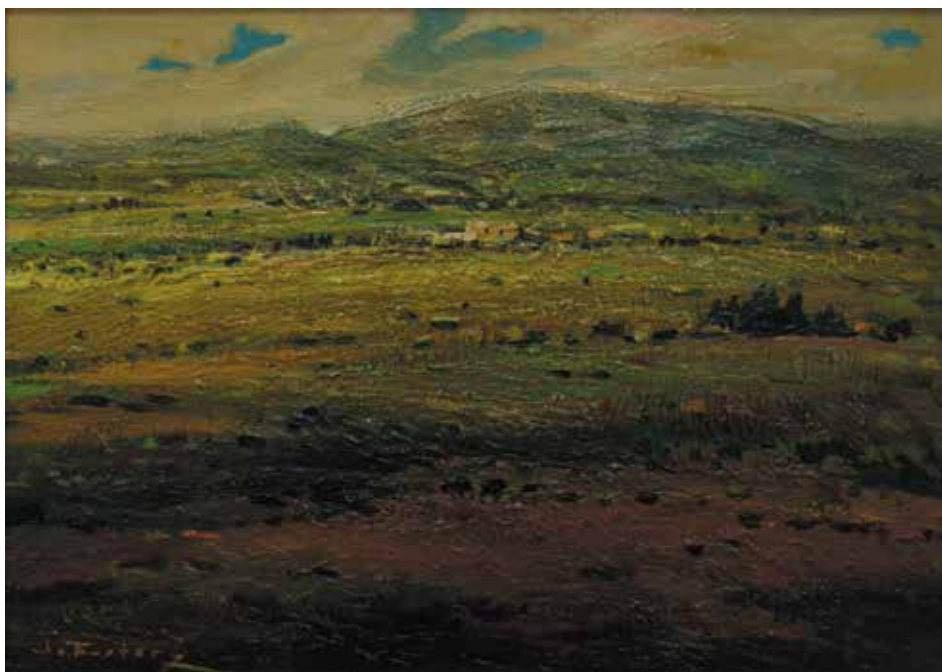
[17] Carrer de l'Escala
1974
Oli sobre tela, 35x27 cm

[17]

[18] Terres d'aspre
1990
Acrílic sobre tela, 35x49 cm

[19] Tardor al Ter
2002
Acrílic sobre tela, 46x57 cm

[18]

[19]

[20] Paisatge del Ter
1977
Aquarel·la, 38x56 cm

[21] La plana
2006
Aquarel·la, 57x77 cm

[20]

[21]

[22] Tardor
2007
Aquarel·la, 37x51 cm

[22]

[23] Poma vermella
1984
Acrílic sobre fusta, 17x13 cm

[23]

[24] Poma groga
1984
Acrílic sobre fusta, 17x13 cm

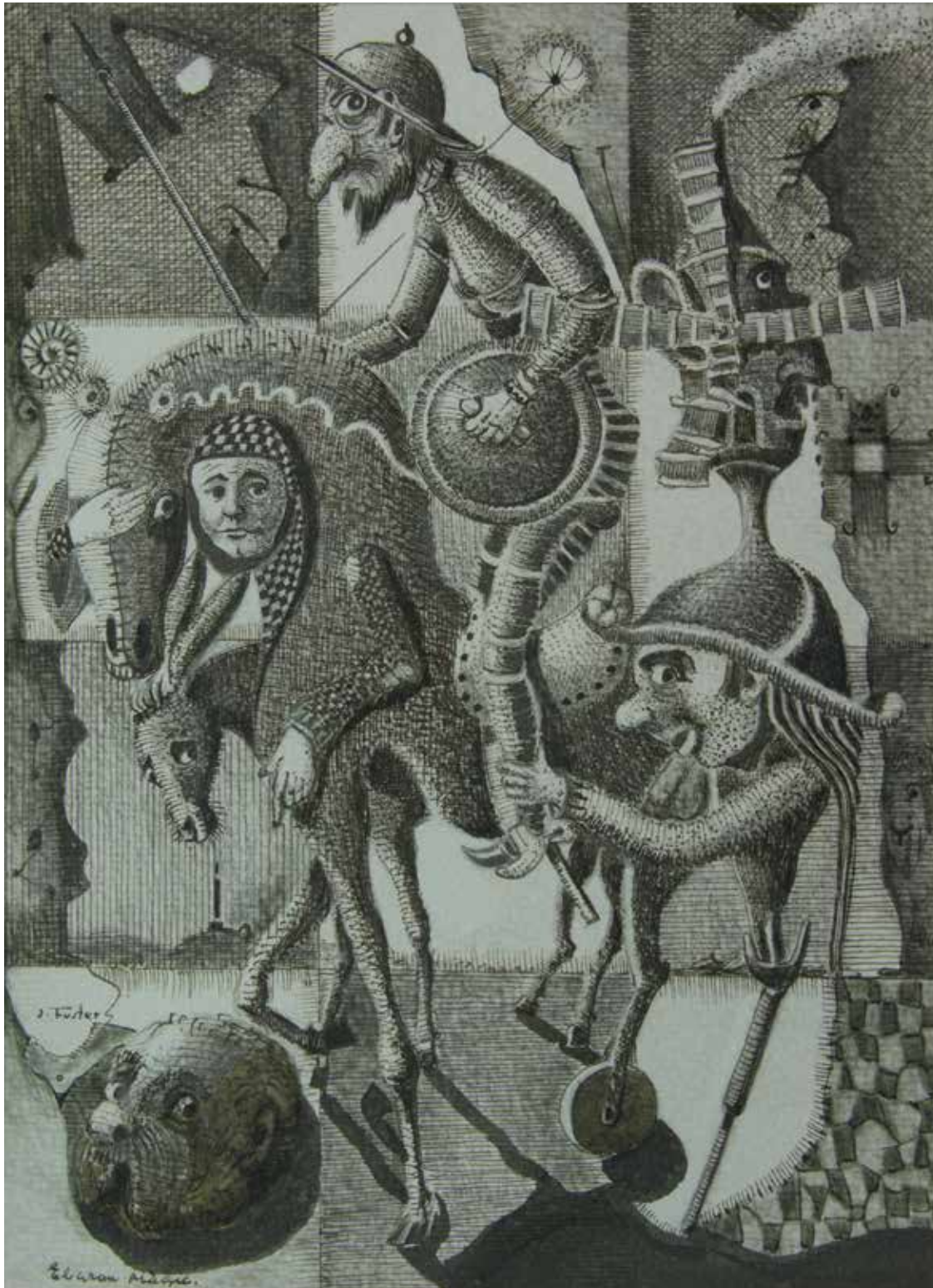
[24]

[25] Natura morta
1949
Guaix, 30x39 cm

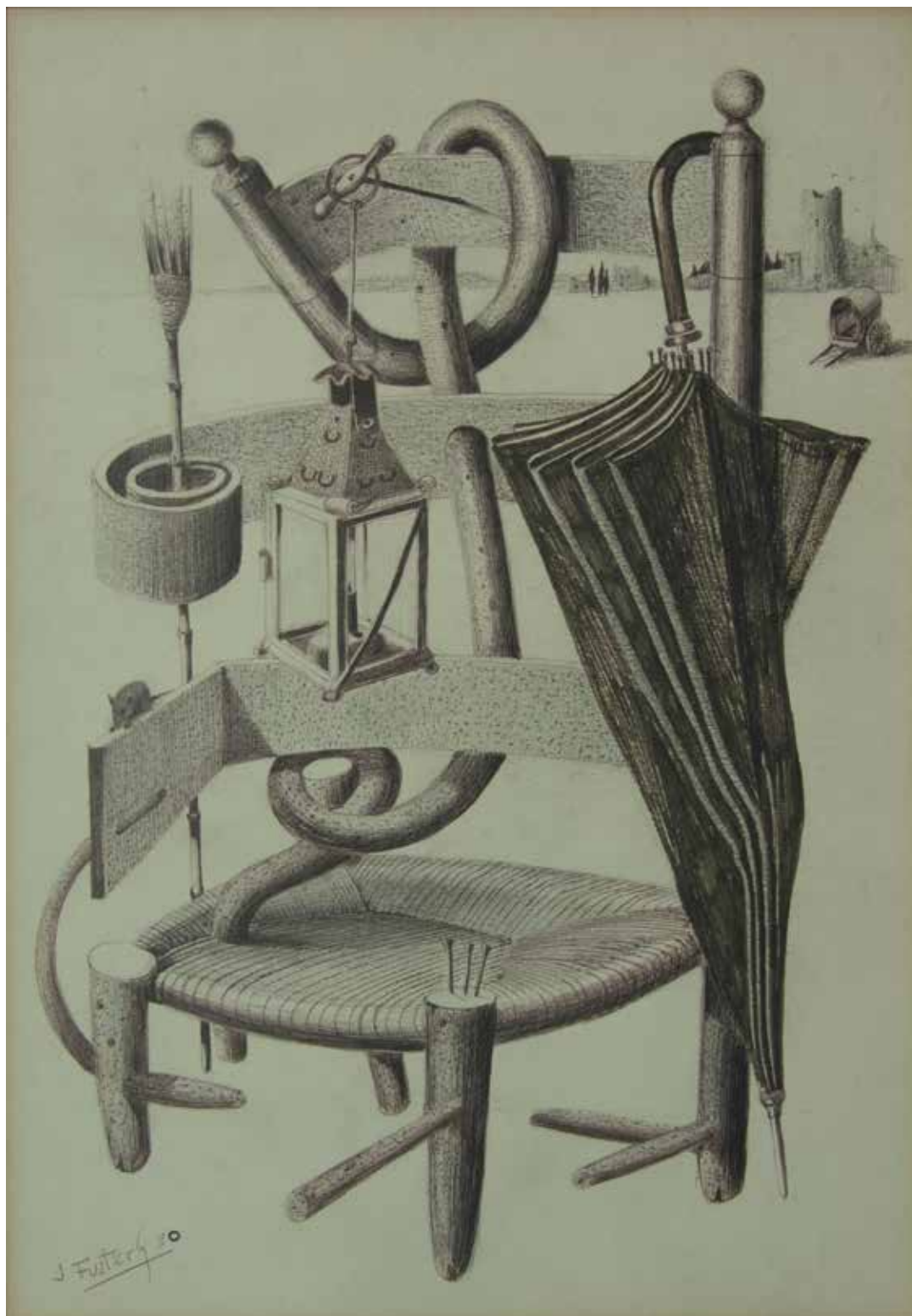
[25]

[26] El Quixot i Sancho
2005
Dibuix, 34x26 cm

[26]

[27] La cadira de la bruixa
1980
Dibuix, 37x26 cm

[27]

[28]

< [28] Pescador, taula i cadira
1983
Aquarel·la, 51x37 cm

[29] Un estrany camí
1983
Aquarel·la, 51x37 cm

[30] Melodia Pastoral
1984
Aquarel·la, 51x37 cm

[29]

[30]

[31] La fornal
1982
Aquarel·la, 51x37 cm

[32] Feliç Empordà
1985
Aquarel·la, 51x37 cm

> [33] El Paradís Terrenal
1983
Aquarel·la, 51x37 cm

[31]

[32]

[33]

[34] El càstig del fumador
1984
Acrílic sobre fusta, 50x74 cm

[34]

[35] Les tres nimfes dormides de l'Empordà
1997
Acrilic sobre tela, 46x61 cm

[35]

[36] La captura de les Illes Medes
1996
Acrílic sobre tela, 66x92 cm

[37] El bisbe mort, far de l'Empordà
1997
Acrílic sobre tela, 46x61 cm

[36]

[37]

[38] Aparició d'un càntir de 12m. d'altura al municipi de Llavà
1997
Acrílic sobre fusta, 54x61 cm

[38]

[39] Empordà idíl·lic (tríptic)
2007
Acrílic sobre tela, 2x(80x70) cm. 1x80x100) cm.

[39]

[40] Aterrament d'un ovni a l'Empordà (tríptic)
1987
Acrílic sobre fusta, 48x50 cm

[40]

[41] El naixement dels pescadors
1981
Dibuix aquarel·lat, 52x36 cm

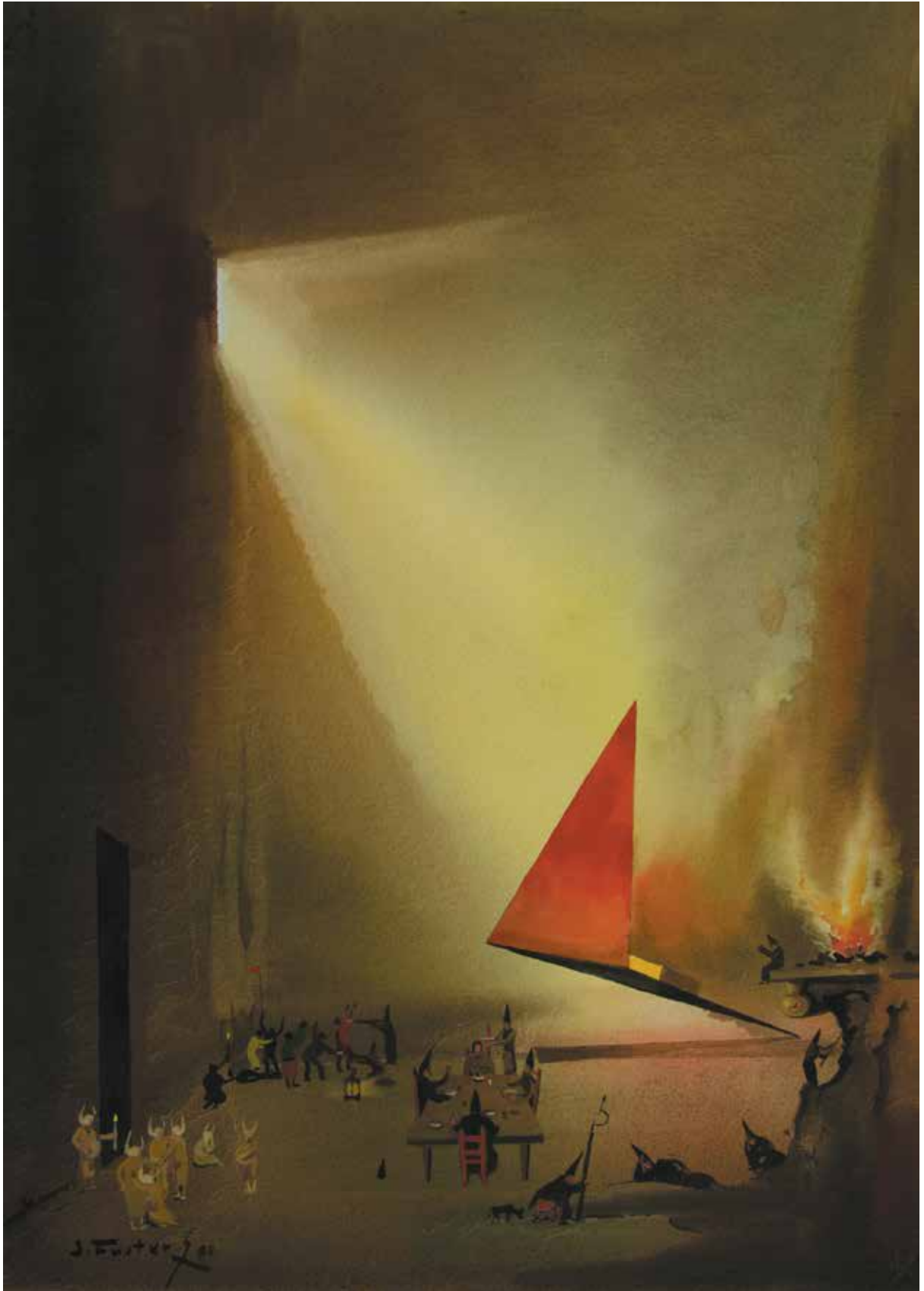
[41]

[42] L'home que tenia una ceba al cap
1980
Oli sobre tela, 38x55 cm

> [43] El misteri del triangle roig
1994
Aquarel·la, 51x36 cm

[42]

[43]

[44] La mort de l'ocellàs
1997
Acrílic sobre tela, 33x33 cm

[44]

[45] El dia després
1976
Acrílic sobre fusta, 32x32 cm

[45]

[46] Elefant
1981
Acrílic amb sorra, 46x56 cm

[46]

[47] L'opulent voltor
1981
Aquarel·la, 51x36 cm

[47]

[48] Dona
1998
Escultura-ferro, 75x30x22 cm

[48]

[49] Crist
1997
Escultura-ferro, 61x15x30 cm

[49]

[50] L'embotit
1998
Escultura-ferro, 75x55x12 cm

[50]

[51] Vaixell de vela
1997
Escultura-ferro, 40x35x15 cm

[51]

[52] Gall i gallina
1996
Escultura-ferro, 60x40x10 cm

[52]

APUNTS BIOGRÀFICS

Josep Fuster i Ribas

Joan Fuster i Gimpera neix a Torroella de Montgrí el 25 de gener del 1917. Des de molt jove sent afició pel dibuix, la pintura i la música, i als disset anys rep classes de solfeig i violí del mestre Vicenç Bou i Geli. L'any 1937 és cridat a files per combatre amb l'exèrcit republicà; acabada la Guerra Civil, torna a ser convocat per complir el servei militar a Galícia, i és llicenciat el 19 de juny del 1943.

Els anys següents compagina el treball en la construcció amb l'estudi i la pràctica del dibuix i l'aquarel·la, la disciplina amb la qual millor s'identifica. De formació autodidacta, els savis consells de Josep M. Mascort i de Ramon Reig i Corominas són determinants a l'hora de definir la seva orientació pictòrica.

L'any 1946 es casa amb Dolors Ribas i Pons i neix el seu únic fill, Josep. El 1949 exposa per primera vegada individualment a Girona; a partir de llavors, sovintegen les exposicions a Torroella, Girona, Figueres, Mataró, Amposta, etc. Esporàdicament també participa en mostres col·lectives organitzades en diferents ciutats europees, com Lió, algunes capitals dels països nòrdics i París, on guanya un premi l'any 1953. El 1959 obté el primer premi d'aquarel·la de la Diputació de Girona.

A partir de l'any 1973, alliberat de les activitats vinculades a la construcció, es dedica exclusivament al món de l'art i experimenta amb tendències i moviments tan variats com l'expressionisme, l'impressionisme, el cubisme, el surrealisme, etc. i amb procediments que no es limiten solament a l'aquarel·la, sinó que també inclouen la pintura a l'oli, l'aquarel·la sobre paper arrugat, l'acrílic, el dibuix al llapis o a la ploma i fins i tot la pintura al fresc de cavallet.

El 1974 crea un nou corrent artístic: una branca del surrealisme que bateja com a *estrambotisme* perquè creu que és el mot que millor s'adapta a la idiosincràsia de la nostra llengua.

L'any 1981 és convidat a fer una exposició antològica a la Fontana d'Or de Girona.

El 1983 rep un reconeixement de l'Estació Nàutica l'Estartit - Illes Medes, i el 1986 li atorguen la primera Medalla del Montgrí.

Treballador incansable, durant els anys de màxim potencial creatiu assaja l'escultura, i en el camp musical compon una sardana titulada *Nit de lluna plena* i un munt de partitures senzilles i breus per a violí, instrument que practica diàriament. Són també freqüents les exposicions —algunes de caràcter benèfic— a Torroella, Palafrugell, Terrassa, etc. Lector insaciable, el 1989 escriu *Una novel·la i cinc contes estrambòtics*, el 1992 *Vivències i anècdotes de la vila de Torroella de Montgrí*, i el 1997, *Torroella i l'Estartit en blanc i negre*, així com tres llibres de faules il·lustrades; des de començament dels anys cinquanta, a més, col·labora habitualment en el *Llibre de la Festa Major de Torroella de Montgrí*. El 2004 escriu el llibret de l'opereta *El mite de l'Empordà*, amb música de Reinalda Blanco Pons, que s'estrena el 2 de desembre a l'església de Sant Genís de Torroella.

Mor el 4 de setembre del 2011 als noranta-quatre anys, exercitant fins als últims dies el preuat do que la naturalesa tan generosament li havia atorgat.

Ajuntament de
Torroella de Montgrí

Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura

Diputació de Girona